

**Boswa jwa rona
(Dikgankhutswe tsa puo Setswana)**

First published in 2019 by the Department of Information Science

PO Box 392

University of South Africa

0003

E-mail: infoscience@unisa.ac.za

Copyright © 2019 Contributors

All rights reserved. No part of this book may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior written permission from the publisher.

All efforts have been made to trace and acknowledge copyright holders. In some cases this has not been possible. The publishers welcome the opportunity to make suitable arrangements with any unacknowledged copyright holders.

ISBN 978-0-620-85190-9

Cover design: Justice Phukubje

Printed and bound by Wilpro Printers, Kempton Park

Barutabana le baithuti ba sekolo se segolwane sa Utsane

The publication of this book was made possible by the generous grant from the National Heritage Council with additional sponsorship from the College of Human Sciences at the University of South Africa through community engagement funding.

National Heritage Council
S O U T H A F R I C A

DITEBOGO

Re leboha sekolokomiti, barutabana le baithuti ba sekolo se se golwane sa Utsane fa ba ile ba re bulela dikgoro ge re isa projeke ya dikgang khutswe ka leleme la Setswana go tswa Lefapeng la Tshedimoso la Yunibesithi ya Afrika-Borwa (UNISA). Go bao ba kगतilego tema e lego Lebogang Molemela, Dan Molebalwa, Mahlatse Letsebe, Tshhegofatso Tshabalala, Matlhare Letsebe Morongoa Mokwele le Amokelani Hlatswayo re re ‘tloga tloga e tloga kgale modisa wa ‘kgomo o tswa natso ‘sakeng’. Gape re leboga maloko a komiti ya projeke e lego Samuel Mojabelo, Ngoako Marutha, Thomas van der Walt, Marcia Nkwe le Mahlatse Shekgole.

Barulaganyi!

Dr Jan Maluleka le Prof Mpho Ngoepe

DITENG

1. Ntsi ba mo tshwere
2. Modise le Mojaki
3. Sedibana se-pele ga se ikangwe
4. Khumo segwagwa e a pharuma
5. E e mashi ga e itsale
6. Toro ya ga Seokomelabangwe
7. Dikeledi le Kedibone

1

NTSI BA MOTSHWERE

Lebogang Molemela

Kwa motsaneng wa Cyferskuil, o o fitlhelwang gaufi le Radium, go ne go nale mosimane a bidiwa Ntsi. Ntsi e ne e le mosimane yo a tshabang sekolo thata. E ne e re fa bana ba bangwe ba ya sekolong, ena a palame setlhare se segologolo mme a seke a goroge kwa sekolong. O ne a nna kwa godimo ga setlhare letsatsi lotlhe mme e re fa bana ba bangwe ba bowa kwa sekolong a fologe le ena a ye gae jaaka e kete o tswa sekolong. Selo se, o ne a se dira metlhayotlhe, e bile a se dira ka matsetseseleko gore a seke a bonwa ke ope. Mme wa gagwe o ne a sa belaele sepe mme a ithaya a re ngwana wa gagwe o ya sekolong ka gale.

Ka letsatsi je lengwe fa a ntse a le kwa godimo ga setlhare, a latlhela bofofu kwa gagabo mme a bona mme wa gagwe a apaya. Mme wa gagwe o ne a apaya

bogobe mme go ne go sena nama eo ba ka jang bogobe joo ka yone. Fa sekolo se tswa o ne a fologa setlhare mme a ya gae jaaka tlwaelo. A tsena fela ka go tlhodia mmagwe a bua ka moo a ka se keng a ja bogobe jwa go tlhoka nama ka teng. Mmagwe o ne a gakgamala gore ruri ngwana wa gagwe o itsitse jang gore ga gona seshabo.

Ka letsatsi le le latelang, a palama setlhare jaaka tlwaelo, mme ka letsatsi leo mmagwe o ne a apeile dikgobe le dinawa. E rile fa tshipi ya sekolo e lela, go kaya fa sekolo se dule, Ntsi a fologa setlhare mme a leba gae. A fitlha a bolelela mmagwe ka moo a itikileng ka teng ka go apaya dinawa. Mosadimogolo wa batho a simolola go belaela fa morwaagwe e le moporofeta.

Ka letsatsi la boraro mmagwe Ntsi o ne a apaya mefutafuta ya dijo tse di monate. Jaaka gale Ntsi o ne a mo tlhomile matlho. O ne rokotsega mathe mme bona e kete nako e tsamaya ka bonya ka tsatsi leo. A seke a emela le gore tshipi ya sekolo e lele. O ne a goroga kwa gae pele ga nako, ka ntlha ya dijo.

O ne a tswelela pele fela jalo ka go tshaba sekolo. A tswelela pele ka setlwaedi sa go palama setlhare ka nako ya sekolo. Tsatsi lengwe e rile fa a ntse a le mo godimo ga setlhare a bona pididi e metsa

palamonwana kwa kgosing. Moragonyana kgosi o ne a batla palamonwana ya gagwe mme a se ke a e bona. A belaela fa e kabo e utswitswe. O ne a tsena ntlo le ntlwana a batlana le palamonwana ya gagwe. Fa a ntse a tsamaya, a tsena kwa gaabo Ntsi gore a ba botse jaaka a boditse mongwe le mongwe. Mmagwe Ntsi a bolelela kgosi gore o akanya fa morwaagwe e le moporofeta mme a ka ba thusa mo bothateng jo. Kgosi a dumela go emela Ntsi gore a bowe kwa sekolong.

Ntsi o ne a emela tshipi gore e lele mme a leba gae. O ne a itse sentle seo se neng se mo letile kwa gae. Kgosi o ne a botsa fa Ntsi a ka mo thusa go bona palamonwana ya gagwe ka e ne e le botlhokwa thata mo go ene. Ntsi o ne a bolelela kgosi gore a bolaye pididi ya gagwe, mme o tla fitlhela palamonwana ya gagwe mo maleng a yona.

Kgosi o ne a mmolelela gore o rata pidipidi eo thata mme o retelelwa ke go e bolaya. Ntsi o ne a kopa go athholelwa loso fa kgosi a ka bolaya pidipidi ya bo e retelelwa ke go tswa palamonwana mo maleng. Kgosi o ne a dumela mme a tlhaba pidipidi eo. Fela ga jaaka Ntsi a buile, palamonwana e ne ya fitlhelwa ka fa gare ga mala a pidipidi. Kgosi o ne a itumetse mme a leboga Ntsi ka mausausa a diranta.

Ka letsatsi je le latelang Ntsi o ne a bona gore a ye sekolong ka gonne o ne ana le madi mme a batla go kgantshetsa ditsala tsa gagwe. Kgosi e ne e rile fa a ntse a le kwa gae, a tlela ke kakanyo e maswe morago ga go lemoga fa a neile Ntsi madi a mantsi go feta selekanyo. A tlelwa ke kakanyo ya go busa mangwe a madi ao. Maikailelo e ne e le go lekola fa mosimane e ne e le moporofeta wa boammaruri. O ne a itse gore o tla bona bontlha bongwe jwa madi a gagwe fa go ka fillhelwa gore mosimane ga se moporofeta jaaka mmagwe a kaya.

Kgosi o ne a tsaya tshitswana, a tsenya seboko se sennye mo teng, mme a leba gaabo Ntsi. Mo tseleng o ne a bula le go tlhola tshitswana go netefatsa gore seboko sa gagwe se santse se le teng mo tshitswaneng. E rile fa tshitswana e santse e bulegile, gwa tsena ntsi mme a e tswalela ka fa gare ga tshitswana a sa e bone.

Kgosi o ne a fitlha kwa gaabo Ntsi mme a mo leta gore a bowe kwa sekolong. Ntsi o ne a bowa kwa sekolong, mme ka gore o ne a ile sekolong letsatsing le o, ga aka a bona ditiiragalo tsa motse/ o tlodilwe ke ditiragalo tsa motse motshegareng oo.

Kgosi o ne a goroga kwa gabo Ntsi. A tsena ka go botsa Ntsi gore go ka tswa go na le eng mo teng ga tshitswana. Kgosi o ne a mo tshepisa loso fa a ka

retelelwa ke go itse se se leng mo tshitswanneng. Ntsi o ne a tshogile thata mme a lemoga fa kgosi a tlile go bona fa a mo tseditse. Mosimane a goa ka lentswe le le utlwisang botlhoko are “mma Ntsi ba mo tshwere gompieno”.

Kgosi o ne a bula tshitswana ka a ne a itse fa a tsentse seboko, mme a ithaya are o mme gwa tswa ntsi mo teng. Ntsi ene e jele seboko sele. Kgosi e ne ya gakgamala thata mme a simolola go dumela gore Ntsi ke moporofeta. Go tloga motsing oo, Ntsi o ne a tshepiwa ke batho botlhe ba Cyferskuil le metse e e mabapi.

MODISE LE MOJAKI

Dan Molebalwa

Bogologolo tala, matlapa a santse a tobetsega, go ne go nale basimane ba babedi e bong Modise le Mojaki. Modise le Mojaki ba ne ba nna le batsadi ba bona mo motsaneng mongwe o le gaufi le sekgwa. Ba ne ba tshela ka go tsoma diphologolo.

E rile ka letsatsi lengwe rrabona a ile go tsoma, a tlhaselwa ke nkwe mme ya mmolaya. Basimane ba le mmabona ba ne ba simolola go bolawa ke tlala ka gonne motho yo a neng a ba tlamela ka dijo o ne a iketse badimong/ go ya batho.

Modise, o ne a raya morwarragwe Mojaki a re ba tshwanetse go ema ka dinao, gore ba tlise bophelo ka fa lelapeng. Basimane ba ne ba lemogile fa mme wa

bone a ne a retelelwa ke go dira ditiro tsa ka fa lapeng tsotlhe le go ba batlela dijo.

E rile fa basimane ba ntse ba ithulaganya ba loga maano a gore ba ka thusa jang ka fa lapeng, mme wa bona fa a sa ikutlwe sentle. Ba ne ba mo isa kwa bookelong mme ngaka ya ba bolelela gore mme wa bona o tshwerwe ke bolwetsi jo bo sa foleng. Ngaka e ne ya mo naya melemo, mme ya mo laela go ya kwa gae gore a bone tlhokomelo le lorato teng.

Modise o ne a tlelwa ke kakanyo e e maswe ya gore a bolaye mmagwe. O ne a nna ka kakanyo eo mme a e dira sephiri (khupamarama) ka a ne a sa itse gore morwarragwe o tla e tsaya jang. O ne a bona mmagwe e le morwalo mme a mo kgoreletsa go dira mabaka a gagwe.

Ka letsatsi je lengwe Modise a kopa mogolowe gore ba ye go tsoma. E rile fa ba ntse ba tlhotlhomoma le sekgwa, ba fitlha mo marakanelong a ditsela. E nngwe ya ditsela e ne e leba ntlheng ya molema mme e nngwe e lebile kwa ntlheng ya moja. Modise a tlelwa ke kakanyo e e maswe. O ne a bolelela mogolowe gore a tseye tsela ya moja mme ene o tla tsaya ya molema. Lebaka e le fa ba ne ba ise ba bolaye/tshware sepe.

Mojaki o ne a rata kakanyo ya ga Modise. O ne a bona e le tshono e ntle ya gore ba ka bona sengwe se o ba

ka se tshwarang ka bonako mme ba se ise gae. O ne a tsamaya jaaka a laetswe. Modise e ne o ne a nale maano a gagwe. E rile fa Mojaki a sena go tikela ka ditlhare, Modise a ngwega a boela kwa morago a leba kwa gae, mme a fitlha a bolaya mmagwe. Fa a fetsa a apaya nama ya gagwe.

Mojaki ena o ne a tswelela go tsoma jalo mme a seka a bolaya sepe. E rile fa letsatsi le phirima, mosimane a leba gae a sa tshola sepe. Fa a ya a lebile kgoro o ne a lemoga fa Modise a setse a boile. Ka a ne a tsamaile letsatsi lothe o ne a gopola go ya go lekola mme wa gagwe. O ne a fitlhela mme wa gagwe a seyo mo phaposing ya gagwe.

Mojaki o ne a goeletsa Modise ka ntlha ya kgakgamalo ya gore mme wa bona a kabo a ile kae. Modise o ne a imakatsa, a tthalosa fa le ena a fitlhetse a seyo. A bolelela morwarragwe gore o akanya gore gongwe o tsere ke sabobi. Mojaki o ne a lapile mme a kopa dijo a ja bogobe jwa mabele ka nama eo e neng e apeilwe ke Modise, mme a ya go robala.

Morago ga malatsi a le mararo Mojaki a simolola go tshwenyega thata. Mme wa bona e ne e se motho yo nnang le go tsamaya fela jalo a sa laela ope. Seo se neng se mo makatsa ke gore Modise o bonagala a sa tshwenngwe ke go nyelela ga motsadi wa bona. O ne

a mmatla gotlhe, a ya kwa dipetlele, a botsa baagisane mme ga se nne le nko e tswang lemina.

Fa nako e ntse e tsamaya, Mojaki a simolola go belaela, a simolola go beya Modise leitlho. A lemoga fa a mo fitlhela sengwe. O ne a mmotsa gape gore sentle mme wa bone o kae. Modise o ne a simolola go tenega, a araba ka gore, “mmago ga ayo, ke fitlhetse a seo. Gongwe o tserwe ke sabobi, go itse mang!”.

Mojaki a nna a ntse a setse Modise morago ka kgang ya mmagwe. Ka letsatsi le lengwe Modise o ne a boela gae a ijetse. A fitlhela Mojaki a mo letile mo lelapeng. Ka e se motho yo tlwaetseng go nwa bojalwa, o ne a bua dilo disele. Mojaki a mmotsa ka mme wa bone jaaka gale. Modise o ne a simolola go opela pina, mme mafoko a yona a re “ga o itse kwa mmago a ileng, o jele mmago.”

Mojaki o ne a tlala pelo, a tsena mo ntlong go ya go tsaya selepe. Modise a lemoga fa a kgotlhile motshitshi. A bona go le botoka gore a ineye naga. E rile fa Mojaki a tswa mo ntlong a fitlhela Modise a ngwegile. Re bua jaana Modise e sale a le botsa phokojwe, ga go ope yo itseng kwa a feletseng teng. Bangwe ba akanya gore nkwe e e bolaileng rragwe le ene e mmolaile. Mojaki e ne o ne a gola, a bona lekgarebe mme a le nyala.

Ya bo e nna tsona tsothle.

3

SEDIBANA SE PELE GA SE IKANGWE

Mahlatse Letsebe

Josefa e ne e le monna yo a neng a agile mo motsaneng mongwe gaufi le toropo ya Tshwane. E ne e le monna yo o neng a humile thata, mme leruo la gagwe le le lentle thata. O ne a ruile dikgomo, dipodi, le dinku tse dintsi thata. E ne e le monna yo o dirang ka natla, mme a rata tiro ya gagwe. O ne a itirela sengwe le sengwe a seke a thusiwa ke ope.

Josefa o ne a nyetse basadi ba le babedi e bong Seipati le Matlakala. Seipati e ne e le mosadi wa ntlha mme a na le ngwana wa mosetsana a bidiwa Lesego. Matlakala ene o ne a na le ngwana wa mosimane a bidiwa Modise. Matlakala o ne a rata ngwana wa gagwe thata, a mo rutile maitseo e bile a tsena sekolo.

E rile ka letsatsi je lengwe Josefa a ikhuditse ka fa tlase ga setlhare, a disitse dikgomo, mo letsatsing le le mogote, gwa tlhagelela mosimane mongwe yo e neng e le tsala ya ga Modise. O ne a goelela a lela a re Modise o thutswe, Modise o thuswe, Modise o thutswe. Josefa o ne a tsiboga ka bonako ka fa tlase ga setlhare. O ne a batla go utlwa sentle gore bothata ke eng. Thabang o ne a tlhalosa gore Modise o thutswe ke sejanaga. Josefa o ne a lela a re “Iyoo! Mosimane wa me wa bofelo! O ne a tswelala ka go lela jalo go fitlhelela a idibala.

Thabang o ne a tlaletswe go sena mo a ka bonang thuso teng. Thabang o ne a nna gaufi le Josefa go fitlhela a tsoga. E rile fa a ntse a idibetse dikgomo tsa gagwe tsa ikela le naga ka gonne go ne go se ope yo neng a di beile leitlho. Josefa fa a tsoga o ne a botsa gore dikgomo di kae. Ba ne ba simolola go batlana le dikgomo mme ba retelelwa ke go di bona.

Morago ga go latlhegelwa ke dikgomo le kgobalo ya ga Modise, Josefa o ne a kubugelwa ke bolwetsi jwa pelo. Ngwana wa gagwe Modise yo a neng a thutswe ke sejanaga o ne a golofetse. Josefa o ne a ipotsa dipotso, a ipotsa gore ke eng se segolo se a se dirileng. O ne a le mo kutlobotlhokong.

Seipati o ne a itumetse, gore gongwe etlare fa Josefa a ikela go-ya-batho, e nne ena a tla bonang lehumo la monna wa gagwe ka gonne e ne le ena mosadi yo mogolo. O ne a itumedisiwa ke gore ngwana wa gagwe o ne a itekanetse mme e bile e le mosetsana yo montle yo mosetlhana. O ne a solofela fa a tla nyalwa mo nakong e e sa fediseng pelo.

Bolwetsi jwa ga Josefa bo ne ba etegela go ya pele mo a neng a okame lebitla. Seipati le ngwana wa gagwe Lesego, ba ne ba mo itlhokomolosa, ba se na nako ya gagwe, ba sa mo direle sepe ka nako eo ya fa a lwala. Matlakala o ne a tshwere phage ka mangana, a oka Josefa, a sena nako ya go robala, mme Modise a mo thusa fa a kgonang teng.

Ka tsatsi le lengwe mo mosong ba ne ba fitlhela Josefa a tlhokafetse. Batho ba ne ba hutsafetse, ba lela mme Seipati le le morwadie ba ne ba lela fa ba le mo bathong, mme ba bontsha boitumelo fa ba le babedi. Ba ne ba itumeletse khumo eo ba neng ba e lebile ka matlho.

Josefa o ne a bolokwa ka kutlobotlhoko. Morago ga phitlho, Seipati o ne a simolola go tlhorontsha Matlakala le Modise a leka go ba koba mo lapeng. E rile pele a ka tsweletsa maikaelelo a gagwe a go ba ntsha mo lelapeng, ba molao ba etela lelapa la bona.

Josefa o ne a tlogetse lekwalo leo le laelang gore lehumo la gagwe le kgaogangwe jang. Ba ne ba simolola go bala lekwalo leo Josefa a le tlogetseng.

Seipati le Lesego ba ne ba sa itse fa Josefa a tlogetse lekwalo la mofuta oo. Ba simolla go etsaetsega. Josefa o ne a laetse gore lehumo la gagwe lotlhe le tsewe ke Matlakala. O ne a laetse gore Seipati le morwadie ba kubiwe mo lelapeng la gagwe. Boitumelo jwa ga Seipati le morwadie jwa fetoga kutlobothoko. Ruri o se bone nong go rakalala godimo, go ya tlase ke ga yona”. Ba ne ba ikgogomosa mme ba itshepisa masaitsiweng a tsatsi le le tla tlabang, ntekwane ba lebala gore *sedibana pele ga se ikanngwe*. Ba fetsa ba iphotlhere ba sena le fa ba ka latsang tlhogo teng. Ya nna gone fa ba supa tota gore khumo le lehuma di lala mmogo.

4

KHUMO SEGWAGWA E A PHARUMA

Tshegofatso Tshabalala

Gatwe go kile ga bo gona le mosadi mongwe a bidiwa Ineeleng. Ineeleng o ne a nna kwa motseng wa Duduza kwa Thema. O ne a nna le monna wa gagwe e leng Enock. Ba ne ba nale bana ba le babedi e bong leitibolo la bona Thabang, ga mmogo le gofejane ya bona Rethabile. Ineeleng e ne e le mosadi yo a neng a itsholetse mme a rata maemo a a kwa godimo. O ne a na le maikgogomoso mme a rata go tshegisa ka batho bao ba humanegileng.

Ineeleng o ne a rata go tshwenya moagisane wa gagwe, a mmolelela ka moo a robalang ka tlala ka teng. A mo ikgantshetsa, a mmolelela ka moo ena a robalang a jele ka mpa tsoo pedi ka teng. A bua ka

moo monna wa moagisane a mo romelelang madi a mannye go tswa kwa meepong ka teng.

Ineeleng o ne a tletse boikgogomoso a tsamaya a bua mo tseleng ka fa a humileng e bile a nale leruo le e leng la gagwe. O ne a bua ka thoto tsa gagwe tse di tletseng ntlo. Ka rotlhe re itse gore khumo ga e nnele ruri mo mothong, ka letsatsi je lengwe go ne gwa ema sejanaga go tswa kwa lebentleleng le le tumileng le le rekisang dithoto la Lewis.

Sejanaga se ne se tlike go rwala thoto eo Ineeleng a neng a retelelwa ke go e duela. E rile Enock go utlwa gore thoto ya lapa la gwagwe e rwelwe a galefa thata. O ne a ipotsa gore nako yotlhe yeo a neng a naya Ineeleng madi go duela dikoloto tsa bone o ne a isa madi kae. A ipotsa dipotso mme a tlhoka dikarabo. A leka go buisana le Ineeleng mme a mo araba ka makgakga. O ne a tsena ka fa ntlong a tsaya se e leng sa gagwe a tsamaya.

Go tloga motsi oo gwa nna le tlala kwa ga Ineeleng. Dikoloto tsa nna tsa oketsega. Thabang ngwana wa gagwe wa maitibolo o ne a tlhola a mo romela madi gore ena le kgaitse die ba kgone go itshidisa. Re bua jaana botshelo bo bonolo ka fa baagisaneng, bana ba bona ba rutegile e bile ba agetse batsadi ba bona ntlo e e majabajaba. Mme sena ya nna thuto gore motho a

seka a sotla bahumanegi/batho batho ba ba dikobo di khutshwane ka gone nako nngwe khumo ga e nnele ruri mo mothong. Mogologolo o buile gore o se bone nong go rakalala godimo gone go ya tlase ke ga yone. Fa motho a ikgodisa a rata maemo a kwa godimo go a tle go diragale gore maemo ao a fele.

5

E MASHI GA E ITSALE

Matlhare Letsebe

Go kile gwabo go nale motsana mongwe o bidiwa Mmakgomo. E ne e le motsana oo bannga o ne ba neng ba tlhokomela ngwao-boswa le ditumelo tsa Setswana thata. Mo motsaneng oo, go ne go nale mosadi mongwe a bidiwa Sewela.

Sewela e ne e le mosadi yo montle e le ruri. O ne a na le bana ba le babedi. Ka letsatsi le lengwe o ne a tsamaya go ya go batla tiro ka ntlha ya gore bana ba gagwe ba ne ba santse ba le bannye thata go ka dira. O ne a bona tiro le go thapiwa ke mosweu mongwe. O ne a itumetse thata. O ne a boela gae go bolela bana ba gagwe dikgang tse di monate tseo.

E ne e le mariga, mme ka letsatsi le le latelang Sewela o ne a tsoga phakela a tlhapa a apara mosese o mohibidu ka mmala mme a ya tirong. Ngwana wa gagwe yo o neng a bidiwa Kelejelang, o ne a bolelela monnawe gore ga gona seshabo, mme o tla bolelela mmagwe fa a bowa kwa tirong.

Sewela o ne a goroga kwa tirong ka nako ka ura ya botlhano mo mosong. Monna wa mosweu o ne a mmolela fa a ile go dira kgwedi yothe mme o tla boela gae mafelo a kgwedi. Sewela o ne a sa itumelela seo ka gonne bana ba gagwe ba ne ba sale bannye go ka sala ba le bangwe.

Bana ba ga Sewela ba ne ba rata go tshameka metshameko e e farologaneng e tshwana le kgathi, diketo, jalo le jalo. Ba ne ba apara makgabe mme ba rwala dirampheetshane. Ba ne ba sala ba le bangwe jalo mme gwa feta dingwaga di le pedi. Morago ga dingwaga tse pedi Kelejelang o ne a lekane go ka nyalwa.

O ne a simolola go ratana le mosimane mongwe wa mo motseng, mme a bidiwa Goitsemanang. Goitsemanang e ne e le mosimane yo oneng a tlotla mongwe le mongwe mme a feditse sekolo. O ne a dira kwa moepong wa ditaemane. Kelejelang le Goitsemanang ba

kopane fa ba ne tsa tsamaile leeto la kereke. Ba ne ba ratana ntlele go itsise ya batsadi.

Malatsi mangwe Kelejang o ne a sa robale kwa gae. O ne e re fa letsatsi le wela a ikela kwa gabo Goitsemanang go robala teng. Morago ga malatsi a le mmalwa ke fa Kelejang a simolola go sa ikutlweng sentle mme a feroga dibete. Go ne go setse malatsi a le mabedi gore mmagwe a boele gae go tswa kwa tirong.

Kelejang o ne a ya kwa bookelong go ya go itlhatlhoba, ke fa baoki ba mmolelela gore o mo mmeleng. Goitsemanang o ne a mo gopotsa ka moo mmagwe a tlileng go boela gae ka letsatsi le le latelang mme Kelejang o ne a tshogile thata. O ne a tshogetse gore mmagwe a tlile go mmolaya ka diatla fa a ka lemoga gore o mo mmeleng.

Mmagwe Kelejang o ne fitlha kwa gae mme a fitlhela morwadie a seo. E rile fa Kelejang a fitlha kwa gae a fitlhela mmagwe a lwa le maikutlo. Mmagwe o ne a mmotsa gore o robetse kae. Kelejang o ne a bua maaka a re ene o robetse kwa tsaleng ngwe ya gagwe. Mmagwe o ne a belaela, mme a e tlodisa matlho. A lebetse mosetsana gore kana motsogapele o kile a re le fa o kae buela lengopeng, magakabe a a go bona.

Ka mpa e se letlapa mme e sa fitlhege, morago ga malatsi Kelejelang a simolola go bonala gore ke moimana. Mmagwe o ne a mo lemoga mme a hutsafala thata ka gone o ne a batla bokamoso jo bo botoka mo baneng ba gagwe. O ne a hutsafala thata ka a ne a solofetse gore mosetsana wa gagwe o tla tswelala, mme a nne le bokamoso jo bo phatsimang le go tshola bana a godile. Mme a swaba nko go feta molomo ka a ne a gopotse gore tlhako ya morago e tla gata fa ya pele e gatileng teng. Ka maswabi ga seka ga nna jalo. O ne a sala a ikgomotsa ka mafoko a motsoga pele fa a ne a re “E e maswi ga e itsale”.

6

TORO YA GA SEOKOMELABANGWE

Morongwa Mokwele

Gatwe go kile gwabo bo go le monna a bidiwa Seokomelabangwe. O ne a agile ntlo e kgolo thata. Batho ba mo motseng ba ne ba eletsa botshelo jwa gagwe. O ne a nale dikgomo, dipodi, le dinku. Leruo la gagwe le ne le mo ratile mme dikgomo di tsala thata, le dipudi di tsala fela jalo. O ne a na le poo nngwe e e khunou a e bitsa Kolobere a neng a e rata thata.

Mogatsa Seokomelabangwe, Mmataseleng o ne a le montle. A bopegile jaaka e kete o wele go tswa kwa legodimong. Meno a gagwe a ne a le masweu, a re twaa!! Ka mmala. Banna ba mo motseng ba ne ba

eletsa go mo dumedisa. Ba ne ba tshaba Seokomelabangwe ka gonne o ne a itse mabole.

Ka letsatsi le lengwe go le selemo, mogote o ntsha noga mo mosimeng, Seokomelabangwe o ne a kanama ka fa tlase ga setlhare mme a kopa mogatse gore a mo tlietse bojalwa jwa morula ka phafana. Morago ga gore a minolose phafana o ne a ya ka boroko. Mmataseleng o ne a bona Seokomelabangwe a ntse a tshagatshega a le esi ntse a robetse. O ne a robetse fela sebaka sa Ura.

Fa a thanya o ne a kopa mogatse gore a mo tlietse metsi a a tsididi go tswa mo nkgong. E rile fa a sena go a goduma, a tswa molomo. A simolola a re “mogatasaka ke lorile toro, ga se toro ke pono.” Ga bua Seokomelabangwe, Rraditoro. Mosadi wa gagwe a botsa gore toro ya gagwe e ne e reng.

Seokomelabangwe a simolola go mo lotlegela ka toro ya gagwe. “Ke lorile toro ke tsere leeto go ya kwa lefatsheng lengwe. E ne ya re ke ntse ke tsamaya ka goroga ka fa tlase ga setlhare sa moretlwa, mme ke ne ka epa mosima fa thoko ga setlhare seo. E rile fa ke ntse ke tswetse go epa ka utlwa ke epa mo godimo ga sengwe e kete lekapa la tshipi. E rile fa ke sena go le epolola, Ke ne ka bona e le lekapa la tshipi le le tswetswe sentle. Ke ne ka le bula mme ka fitlhela le

nale letlotlo le legolo la madi ke fa ke tla thanya, toro ya me ya bo e khutla.”

Mmatseleng o ne a mmolelela fa toro ya gagwe e le monate. Mme morago a phuthela Seokomelabangwe diaparo ka gone o ne a batla go ya kwa lefelong leo a le boneng mo torong. Morago ga malatsi a le mabedi, o ne a rwala kgetsana ya gagwe mo legetleng mme a wela tsela. O tsamaile a ralala dikgwa, a kgabaganya le dinoka. O ne a goroga fa borogong jo bongwe, a lebelela sentle mme a fitlhela e le bona boo a neng a bo lorile.

Fa go nna maitsiboa Seokomelabangwe a simolola go epa. Lesole le ne la utlwa modumo mme la fitlhela Seokomelabatho a epa. Lesole le ne la mmolelela fa le sa dumele mo torong ka gone le ene o kile a lora. Seokomelabangwe o ne a boela gae a iphotlhere, a lapile e bile a tshwere ke tlala.

DIKELEDI LE KEDIBONE

Amokelani Hlatswayo

Go nna ditsala ke go ntshana se se mo inong. Ke bua ka ditsala tsa tlhogo ya kgomo. “Tsala eo e leng mo botshelong jwa me, go le monate gongwe go le kutlobotlhoko, ke raya le mo dipuleng tota”. Tsala ke go raya ke re “O wa me, o phophoma lerato le le sa feleng, mme le la me le phophoma fela jalo.”

Bogologolo tala go ne go le basetsana ba le babedi ba bididwa Dikeledi le Kedibone. Basetsana ba, e ne e le ditsala tse di neng di ntshana se se mo inong. Ba ne ba gotse mmogo kwa motseng wa Utsane view. Ba simolotse sekolo se se potlana sa Makekeng mmogo.

Kwa gaabo Kedibone ba ne ba le dikobo di magetleng mme ba sena madi a go mo rekela diaparo. Dikeledi

ene batsadi ba gagwe ba ne ba humile mme ba thusa Kedibone ka dijo le diaparo.

Go ne gwa fitlha Sedimonthole, kgwedi e rotlhe re itseng gore ke ya Keresemose. Dikeledi a botsa mmagwe gore ba tlile go dira eng go keteka letsatsi la keresemose. Mmagwe o ne a mo raya a re ba tlile go reka diaparo tse ditsha mme morago ba apaye dijo tse di rothisang mathe. Mmagwe o ne a mo lotlegela ka maikaelelo a bona a go tlhaba kgomo.

Dikeledi o ne a itumetse thata mme a tsapoga ka lobelo a ya go bolelela tsala ya gagwe Kedibone. Kedibone a araba ka gore ena ga a itse le gore ba tlile go ja eng kwa ga bone, mme fela o tla botsa mme wa gagwe.

Mmagwe Kedibone e ne e le motho yo tshwennngwang ke bolwetse jwa kankere ya letsele. Ka letsatsi leo o ne a sa tsoga sentle. E rile fa Kedibone a tsena kwa gae a fitlhela mmagwe a ithobaletse mme a feta a mmotsa gore ba tsile go tlhaba eng ka keresemose. Mmagwe o ne a mmolelela gore a ye go botsa rragwe ka go nne o ne a 'tlhabile mankokwane' kwa phaposing ya gagwe.

Kedibone o ne a lela mme tsala ya gagwe Dikeledi o ne a sule ka ditshego morago ga go utlwa kgang ya gore motho o tlhabile mankokoane. A botsa tsala ya

gagwe gore a naa oa itse gore fa gotwe motho o tlahabile mankokoane go tewa gotweng? Kedibone a araba tsala ya gagwe ka gore “ga ke itse gore go tewa eng?” Dikeledi o ne a mo tlhalosetsa a ntse a sule ka ditshego.

Ka le le latelang Dikeledi o ne a ya toropong le mmagwe go ya go reka diaparo. E rile fa a ntse a reka diaparo tsa gagwe a gopola tsala ya gagwe mme a mo rekela sengwenyana seo a neng a bona a ka se apara ka letsatsi la kereselese. Fa ba boa kwa toropong o ne a leba kwa gaabo tsala ya gagwe go mo neela diaparo tse a di mo reketseng.

E rile fa a goroga, a fitlhela Kedibone a tladitse kgamelolo ka dikeledi a lela. A mmotsa gore o lelela eng? Kedibone a mmolela fa mmagwe a sa tsoga sentle e bile a gateletswe thata ke bolwetsi jo a tshelang ka bona . Dikeledi o ne a siela gae go bolelela batsadi ba gagwe, mme batsadi ba gagwe ba rekela mmagwe Kedibone ditlhare (melemo) go thusa go okobatsa ditlhabi tsa bolwetsi joo.

Morago ga malatsinyana, mmagwe Kedibone o ne a tlhokafala mme Kedibone a sala a le esi. O ne a le mo kutlobotlhong mme a phela a rapela a botsa Ramasedi gore ke eng a mo tseela mme wa gagwe. Botshelo jwa gagwe bo ne jwa ketefala, rragwe a fetola basadi

kgapetsapetsa. Kedibone o ne a dira ka natla go fetsa sekolo. Dikeledi o ne a tswelala go nna tsala e e boikanyego.

Basetsana ba ne ba falola dithuto tsa bona tsa marematlou ka dineladi. Kedibone o ne a bona basari (Thuso ya matlole a dithuto) gore a ye go ithuta kwa Yunibesithing ya Bokone Bophirima. O ne a dira ka natla mme a fetsa dithuto tsa gagwe tsa molao. E rile go fetsa, a agela rragwe ntlo mme morago a beela mmagwe letlapa le le mabonomantle/ mabaibai. Dikeledi o ne a ithutetse tsa bongaka kwa Gauteng mme bobedi joo bo ne jwa ikela kwa teropo kgolong ya Durban go nna mmogo koo. Batswelela jalo go nna ditsala tse di ntshanang se se mo inong go ya go ile. Go ne gwa bontsha gore ruri bobedi joo e ne e le ditsala tsa boammaruri.

Ya bo e nna tsona tsotlhe.